

Helyi tanterv

Etika

1-4. évfolyam

Törvényi háttér

5/2020 (01.30.) Korm.rendelet

A Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet módosításáról

Magyar Közlöny 17.

Az Oktatási Hivatal által javasolt Kerettanterv alapján

Készítette: Kovács Mária szaktanácsadó

Adaptálta: Nagyné Suba Tünde, Babos Norbert

2020

Célok, fejlesztendő tanulói kulcskompetenciák

Az Etika tantárgy alapvető célja az egyéni és közösségi identitás formálása, stabilizálása, a kulturális hagyományokban gyökerező erkölcsi elvek, társas szabályok megismertetése.

A tantárgy magába foglalja az ember fontos viszonyulásait társaihoz, közösségeihez, környezetéhez és önmagához. A tartalom szorosan kötődik más tantárgyak fejlesztési területeihez is.

Az erkölcsi nevelés fő célja a tanuló erkölcsi érzületének és erkölcsi gondolkodásának fejlesztése, a tanuló segítése a társas szabályok, a viselkedésminták azonosításában és saját alakuló értékrendjének tudatosításában.

A tananyag alapvető értékeket közvetít. Ezek a segítség, megértés, együttérzés, törődés, szabadság, felelősség igazságosság, becsületesség, méltányosság, tolerancia, önazonosság.

A tantárgy a Nemzeti alaptantervben rögzített kulcskompetenciákat az alábbi módon fejleszti:

A tanulás kompetenciái: A tantárgy keretében alkalmazott módszerek elősegítik az aktív tanulóvá válást, a tanulás tervezését, az egyéni tanulási stílus kialakítását és a tanulási útvonalak felfedezését, a mérlegelő gondolkodást, a belső motiváción nyugvó cselekvést, a célok elérése iránti elkötelezettséget, a metakognitív stratégiák alkalmazását.

A kommunikációs kompetenciák: A kommunikációs kompetenciák formálása során a tanuló gyakorolja az érzelmek kommunikálásának, az empátián nyugvó értő figyelemnek, az álláspontok asszertív megjelenésének, az erőszakmentes kommunikációnak, valamint a társas konfliktusok kezelésének kommunikációs technikákat igénylő változatait.

A digitális kompetenciák: A digitális kompetenciák fejlesztését támogatja a projektmunkák szervezése, megvalósítása, az elvégzett feladatok digitális eszközökkel történő bemutatása. A virtuális térben kialakult közösségek tagjainak viselkedését befolyásoló etikai szabályok felismerése. A digitális önkifejezés, a közösségi oldalakon történő önmegjelenítés, az információk kezelése. A tartalom digitális megosztásával kapcsolatos etikai kérdések köre számtalan fejlesztési lehetőséget rejt magában.

A matematikai, gondolkodási kompetenciák: A gondolkodási készségeket fejlesztik azok a tanulási tevékenységek, amelyek különböző élethelyzetek, információforrások, médiatartalmak elemzését igénylik. A különböző esettanulmányi példákban és a valóságos élethelyzetekben felmerülő etikai problémák, konfliktusok és a szabályok felismerése közben a tanuló elemző, problémamegoldó, mérlegelő gondolkodás alkalmazásával vizsgálja az események bekövetkezésének feltételeit. Átalakítja a szerzett információt, következtetéseket von le, magyarázatot keres, rendszerezést végez.

A személyes és társas kapcsolati kompetenciák: A tantárgy támogatja az önismereten alapuló önszabályozás és önfejlesztés megvalósítását, a lelkiismeretesség, az alkalmazkodóképesség, a kezdeményezőkétség, az elkötelezettség kialakulását, és a teljesítmény javítására való törekvést. A gyakorlatok során az érzelmek felismerésének és kifejezésének, az érzelmi állapotok szabályozásának, a társas helyzetek észlelésének, a konfliktusok kezelésének és a döntéshozatali készségeknek a fejlesztése válik hangsúlyossá.

A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái: A tanulók önállóan vagy csoportosan lehetőséget kapnak kreatív alkotások tervezésére, készítésére, projektfeladatok szervezésére, kivitelezésére. A szocio-emocionális készségek fejlesztése drámajátékkal, szerepjátékkal valósul meg, az érzelmek kifejeződése zenei produkciókban, vizuális alkotásokban ölt testet. A tudatosság erősítését segítik elő azok a feladatok, amelyekben kulturális hagyományok megismerésére kerül sor.

Korosztályi adottságaiknál fogva a gyermekek még nem képesek a tudatosan, teljes felelősséggel meghozott döntések felvállalására, ezért őket folyamatosan tanítani, nevelni, cselekedtetni kell, figyelembe véve a tanulók tipikus és egyéni életkori és fejlődési sajátosságait.

1-2. évfolyam

Az alsó tagozat első két évfolyamán az Etika tantárgy elsődleges feladata az öntudatos erkölcsi-etikai gondolkodás kialakítása. Továbbá a tanuló önmagáról és közvetlen környezetéről szerzett ismereteinek tudatossá tétele.

A család, mint az érzelmek legfontosabb biztosítója, továbbra is döntő jelentőségű a számára, de már képes elfogadni a pedagógusok és a kortársak érzelmi megnyilvánulásait. A megterhelő érzelmekkel nem tud egyedül megküzdeni. A gyermekkor meghatározó érzelmei: a szeretet, a biztonság, a bizalom, a félelem. Fontos e korosztály esetében a szülővel, a tanárokkal, a tekintélyszemélyekkel való kapcsolat. A tanórákon a korosztály képességeihez alkalmazkodva nagyobb súllyal jelennek meg a rajzos, kreatív, mozgásos, dramatikus játékok, helyzetgyakorlatok. Új elem az önmagára figyelő magatartás fejlesztése, az érzések, gondolatok pontos megfogalmazása. Mind az életkor, mind a tantárgy sajátosságai miatt az

Az 1–2. évfolyam helyi tanterve a tanulók önmagukhoz való viszonyulására, alapvető önismeretére, valamint elemi környezetükre, a rokoni és kortárskapcsolatok közegére összpontosít. Társadalmunk kulturális életét alapvetően meghatározó zsidó-keresztény kultúra világképével és szokásrendszerével ismerkednek meg. Ezek az egyházi ünnepkörök és hagyományok közös feldolgozásával valósulnak meg. A tevékenységközpontú, tanulási tapasztalatokra épülő módszerek lehetőséget nyújtanak a személyes véleményalkotásra, a közösséghez tartozás élményének megélésére.

Az 1–2. évfolyamon az etika tantárgy kerettantervi alapóraszám: 68 (34 hét), projekt órákkal kiegészítve 72 óra (36 hét).

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	óraszám	1. évfolyam	2. évfolyam
1. Éntudat – Önismeret	10	5	5
2. Család – Helyem a családban	12	6	6
3. Helyem az osztály közösségében	12	6	6
4. A társas együttélés kulturális gyökerei: Nemzet – Helyem a társadalomban	10	5	5
5. A természet rendjének megőrzése a fenntarthatóság érdekében	12	6	6
6. Az európai kultúra hatása az egyén értékrendjére	12	6	6
Projekt óra	4	2	2
Összes óraszám:	72	36	36

	Heti óraszám	Éves óraszám
1. évfolyam	1	36

Tematikus egység: témakör	Éntudat- Önismeret	Órakeret 5 óra
Tanulási eredmények	<ul style="list-style-type: none"> - meggyőződik róla, hogy a hiányosságok javíthatók, a kitűzött célok teljesíthetők; - felismeri, milyen tevékenységeket, helyzeteket kedvel, vagy nem kedvel, azonosítja saját viselkedésének jellemző elemeit. <p>A témakör tanulása eredményeként a tanuló:</p> <ul style="list-style-type: none"> - célokat tűz ki maga elé, és azonosítja a saját céljai eléréséhez szükséges főbb lépéseket; 	
Fejlesztési feladatok és ismeretek	<ul style="list-style-type: none"> – Önismeret <ul style="list-style-type: none"> • Saját jellemzők • Külső és belső tulajdonságok azonosítása, – Érzelmek megismerése <ul style="list-style-type: none"> • Saját alapérzelmek felismerése, szóbeli megfogalmazása • Gondolatok és érzelmek kifejezése a helyzethez illően • Kellemes és kellemetlen érzelmeket kiváltó helyzetek felismerése – Fejlődés <ul style="list-style-type: none"> • A változások felismerése 	

	<ul style="list-style-type: none"> Saját erősségek és fejlesztésre váró területek, a két oldal egyensúlyának megtalálása
Fogalmak	én, érzélem, öröm, bánat, félelem, harag, otthon, védettség, bizalom, fejlődés, változás, cél, szokás

Tematikus egység: témakör	Család – Helyem a családban	Órakeret 6 óra
Tanulási eredmények	<ul style="list-style-type: none"> felismeri és megnevezi a szűkebb és a tágabb családtagjait, a rokonsági szinteket azonosítja a családi szerep- és felelősségvállalást átéli a különböző családi események fontosságát megérti, elkülöníti a családi és az egyéb ünnepeket, és törekszik az ünnepek előkészületeinek aktív résztvevőjévé válni; felismeri a családtagokkal és barátokkal kapcsolatos pozitív és negatív érzéseit, törekszik ezek okainak feltárására; <p>A témakör tanulása eredményeként a tanuló:</p> <ul style="list-style-type: none"> felismeri a különböző élethelyzetek (pl. új családtag érkezése, egy családtag elvesztése, iskolai siker, kudarc, új barátság, kiközösítés) érzelmi megnyilvánulásait; megérti a családi szokások jelentőségét a családi összetartozás megélésében és bizalmi kapcsolatainak alakulásában; képes azonosítani a szeretet és elfogadás jelzéseit; felismeri az őt ért bántalmazást, ismer néhány olyan segítő bizalmi személyt, akihez segítségért fordulhat. 	
Fejlesztési feladatok és ismeretek	<ul style="list-style-type: none"> Egészséges életmód <ul style="list-style-type: none"> A testi és lelki állapotok néhány fő jellemzőinek azonosítása, az érzelmek hatása a fiziológiai állapotokra Az egészséges életmód alapelemei A biztonság feltételeinek megérzése a mindennapokban Kellemetlen, bántó, feszült helyzetek azonosítása Helyzetek azonosítása, melyekben segítség nyújtására vagy kérésére van szükség A tanács, segítség ajánlásának és kérésének módjainak gyakorlása Családi és tágabb kapcsolatok <ul style="list-style-type: none"> Családtagok, családi viszonyok jellemzése A családtagok közös tevékenységeinek megismerése 	

	<ul style="list-style-type: none"> • Szokások a családban, és azok szerepének felismerése • Ünnepek a családban, a családi ünnepekhez kapcsolódó szokások átélése • A család tágabb kapcsolatrendszerének azonosítása: barátok, szomszédok, távoli rokonok, ismerősök <p>– Érzelmek kifejezése a családban,</p> <ul style="list-style-type: none"> • A pozitív, megtartó emberi kapcsolatokban megjelenő esetleges negatív érzelmek felismerése • Módszerek megismerése a negatív érzelmek kezelésére • A családon belüli lehetséges konfliktusok megérzése • A szeretet kifejezésének és elfogadásának módjainak gyakorlása
Fogalmak	biztonság, egészség, családtag, rokon, barát, ismerős, hétköznapi, hétvége, ünnep, szeretet, tisztelet

Tematikus egység: témakör	Helyem az osztály közösségében	Órakeret 6 óra
Tanulási eredmények	<p>– felméri az osztályközösségben elfoglalt helyét és feladatait; érdeklődésének és tudásának megfelelő feladatot vállal a közös munkában;</p> <p>– megkülönbözteti a tiszteletteljes és sértő közlési módokat hagyományos környezetben, véleményét másokat nem bántó módon fejezi ki;</p> <p>– felismeri az együttműködést segítő, vagy akadályozó tevékenységeket, és saját szerepét az együttműködésben;</p> <p>A témakör tanulása eredményeként a tanuló:</p> <p>– ismeri, és életkorának megfelelően alkalmazza a beszélgetés alapvető szabályait;</p> <p>– mások helyzetébe tudja képzelni magát,</p> <p>– különbséget tesz verbális és nem verbális jelzések között,</p> <p>– megkülönbözteti a felnőttekkel és társakkal folytatott interakciós helyzeteket,</p> <p>– rendelkezik megfelelő kommunikációs eszköztárral ahhoz, hogy barátsággá alakuló kapcsolatokat kezdeményezzen;</p> <p>– kommunikáció</p>	
Fejlesztési feladatok és ismeretek	<p>– Kommunikáció</p> <ul style="list-style-type: none"> • A társas érintkezés és a beszélgetés alapvető szabályainak ismerete • Alapvető testbeszéd-jelzések azonosítása • A verbális és-nonverbális kommunikációs 	

	<p>elemek azonosítása, az együttérzés kifejezése</p> <ul style="list-style-type: none"> • Egyenrangú és kölcsönös kommunikáció, kommunikáció <p>– Kortárs kapcsolatok</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kapcsolatok kialakítása, ápolása kortársakkal • A kapcsolatok kialakulását segítő és gátló viselkedési formák megkülönböztetése • A kortárs kapcsolatok minőségének meghatározása • A barátság kezdeményezése és ápolása <p>– Konfliktusok</p> <ul style="list-style-type: none"> • Az elfogadás és az elutasítás jelzéseinek azonosítása • Vita, veszekedés, harag okainak feltárása, a kibékülés, megbeszélés módjai, a megbocsátás elfogadása, • Az egyenlőtlen és bántó helyzetek felismerése, és a rájuk való megfelelő reakció tanulása
Fogalmak	figyelem, testbeszéd, tisztelet, sértés, vita, harag, kibékülés, elfogadás, megbocsátás, lelkiismeret

Tematikus egység: témakör	A társas együttélés kulturális gyökerei: Nemzet – Helyem a társadalomban	Órakeret 5 óra
Tanulási eredmények	<p>– ismeri az állami, nemzeti és vallási ünnepeket, a hozzájuk kapcsolódó jelképeket,</p> <p>– felismeri a kiközösítés jeleit, és erkölcsi érzékenységgel reagál ezekre;</p> <p>– ismer néhány, a közvetlen lakóhelyéhez kapcsolódó, alapvető kulturális és természeti értéket.</p> <p>A témakör tanulása eredményeként a tanuló:</p> <p>– érdeklődést mutat Magyarország történelmi emlékei iránt, felismer közülük néhányat;</p> <p>– különböző konkrét helyzetekben azonosítja, és társaival megvitatja a szabályok jelentőségét, megérti a szabályszegés lehetséges következményeit;</p> <p>– az igazságosság és igazságtalanság fogalmát valós helyzetekhez kapcsolja, véleményt alakít ki ezekről;</p> <p>– felismeri a közösségek működésének feltételeit, és erkölcsi érzékenységgel viszonyul ezekhez.</p>	
Fejlesztési feladatok és ismeretek	<p>– A lakóhely jellemzői</p> <ul style="list-style-type: none"> • Saját kedvelt helyszínek a lakókörnyezetben, a lakóhelyhez kötődés megfogalmazása • Saját lakóhely néhány nevezetességének, fontos helyeinek, személyeinek megismerése <p>– Közös ünnepek</p> <ul style="list-style-type: none"> • Az egyes egyházak ünnepekori 	

	<ul style="list-style-type: none"> • A nemzeti ünnepek háttérében álló történetek életkornak megfelelő megismerése – • Családi, iskolai és nemzeti ünnepek jellegének megkülönböztetése • Személyes részvétel a közös ünneplés előkészítésében, lebonyolításában <p>– Az együttélés szabályai</p> <ul style="list-style-type: none"> • A társas szabályok szerepének meghatározása az együttélésben • A szabályszegés következményeinek felismerése.
Fogalmak	lakóhely, szabály, alkalmazkodás, egyenlőség, igazságosság, együttműködés, érzelem, büszkeség

Tematikus egység: témakör	A természet rendjének megőrzése a fenntarthatóság érdekében	Órakeret 6 óra
Tanulási eredmények	<p>– felismeri a természet esztétikus rendjét,</p> <p>– megfogalmazza személyes felelősségét a természeti és tárgyi környezet iránt, megoldási javaslatot tesz környezetének fejlesztésére.</p> <p>A témakör tanulása eredményeként a tanuló:</p> <p>– felelősséggel gondoskodik háziállatokról vagy a környezetében előforduló állatokról, növényekről;</p> <p>– megismer néhány veszélyeztetett fajt, ezek veszélyeztetettségének okait, és megfogalmazza, miért szükséges az élővilág védelme;</p> <p>– fogyasztási szokásaiban példát hoz olyan elemekre, amelyek révén figyelembe vehetők a környezetvédelmi szempontok</p>	
Fejlesztési feladatok és ismeretek	<p>– A természet védelme</p> <ul style="list-style-type: none"> • Példák megfogalmazása ember és természet kapcsolódására • Állatok és növények felelős gondozásának gyakorlása • A természetvédelem fontosságának a felismerése • Veszélyeztetett élőlények és veszélyeztetettségük okainak megismerése • Környezetkárosító cselekvések azonosítása, elkerülése <p>– Környezetvédelem</p> <ul style="list-style-type: none"> • A fenntarthatóság helye a mindennapi cselekvésben • A szelektív hulladékgyűjtés gyakorlása • A takarékoság elvének elfogadása, megfogalmazása • A környezetkárosító magatartások elkerülési módjainak megismerése 	

	<ul style="list-style-type: none"> • A saját, a természetben tanúsított viselkedésének kontrolálása • Stratégiák kialakítása a környezetkárosító magatartás elkerülésére
Fogalmak	gondozás, gondoskodás, veszélyeztetett, természetvédelem, környezetkárosítás, hulladék, szelektív gyűjtés, környezetvédelem

Tematikus egység: témakör	Az európai kultúra hatása az egyén értékrendjére	Órakeret 6 óra
Tanulási eredmények	<ul style="list-style-type: none"> – felismeri az olvasott vagy a hallott bibliai tanításokban és más kulturálisan hagyományozott történetekben megjelenő együttélési szabályokat; – megismer többféle, a jelentősebb vallási ünnepekhez kapcsolódó egyházi és kulturális szokást. <p>A témakör tanulása eredményeként a tanuló:</p> <ul style="list-style-type: none"> – megismer néhány fontosabb ünnephez kapcsolódó vallási eseményt és a hozzá kapcsolódó zsidó és keresztény bibliai szövegekre támaszkodó történetet 	
Fejlesztési feladatok és ismeretek	<ul style="list-style-type: none"> – Kérdések a világról <ul style="list-style-type: none"> • Saját kérdések megfogalmazása az ismeretlenről – Vallás, hit <ul style="list-style-type: none"> • Egyházi ünnepkörök és a hozzájuk kapcsolódó népszokások: Mikulás, karácsony, húsvét, pünkösd történetének megismerése – Erkölcs <ul style="list-style-type: none"> • Az együttélést befolyásoló főbb értékek azonosítása vallási vagy kulturálisan hagyományozott történetekben (bibliai történetek, mesék, mondák) • A szeretet, tisztelet, segítőkészség, türelem megjelenési módjainak felismerése a mindennapokban • Gondolatok megfogalmazása a jóról és a rosszról • Annak felismerése, hogy az emberek nem egyértelműen jók vagy rosszak, csak a cselekvéseik ítélték meg 	
Fogalmak	vallás, hit, egyházi ünnepkörök, népszokások, érték, szeretet, tisztelet, segítőkészség, türelem, jó és rossz.	

A továbbhaladás feltétele az 1. évfolyam végén a tanórákon való részvétel.

	Heti óraszám	Éves óraszám
2. évfolyam	1	36

Tematikus egység: témakör	Éntudat- Önismeret	Órakeret 5 óra
Tanulási eredmények	<p>A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési- oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:</p> <ul style="list-style-type: none"> - meggyőződik róla, hogy a hiányosságok javíthatók, a kitűzött célok teljesíthetők; - csoportos tevékenységek keretében felismeri és megjeleníti az alapérzelmeket, az alapérzelmeken kívül is megnevezi a saját érzelmi állapotait; - felismeri, milyen tevékenységeket, helyzeteket kedvel, vagy nem kedvel, azonosítja saját viselkedésének jellemző elemeit. <p>A témakör tanulása eredményeként a tanuló:</p> <ul style="list-style-type: none"> - célokat tűz ki maga elé, és azonosítja a saját céljai eléréséhez szükséges főbb lépéseket; - céljai megvalósítása közben önkormányzottan végez 	
Fejlesztési feladatok és ismeretek	<ul style="list-style-type: none"> – Önismeret <ul style="list-style-type: none"> • Saját környezet bemutatása • Saját szokások azonosítása – Érzelmek megismerése <ul style="list-style-type: none"> • Kellemes és kellemetlen érzelmeket kiváltó helyzetek felismerése • Gondolatok és érzelmek kifejezési módjainak gyakorlása • A veszélyt jelentő helyzetek azonosítása – Fejlődés <ul style="list-style-type: none"> • A változások felismerése • A testi és szellemi fejlődés lépéseinek azonosítása • Saját erősségek és fejlesztésre váró területek, a két oldal egyensúlyának megtalálása • Hatékony tanulási technikák és feltételek gyűjtése • Saját tanulási célok és jó szokások meghatározása • Saját viselkedésre vonatkozó reflektálás gyakorlása 	
Fogalmak	<p>én, viszonyulás a másik emberhez, érzélem, érzület, öröm, bánat, félelem, harag, otthon, védettség, bizalom, fejlődés, változás, cél, szokás</p>	

Tematikus egység: témakör	Család – Helyem a családban	Órakeret 6 óra
Tanulási eredmények	<p>A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési- oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:</p> <ul style="list-style-type: none"> - felismeri és megnevezi a szűkebb és a tágabb családtagjait, a rokonsági szinteket - azonosítja a családi szerep- és felelősségvállalást - átéli a különböző családi események fontosságát - megérti, elkülöníti a családi és az egyéb ünnepeket, és törekszik az ünnepek előkészületeinek aktív résztvevőjévé válni; - felismeri a családtagokkal és barátokkal kapcsolatos pozitív és negatív érzéseit, törekszik ezek okainak feltárására, kezelésük érdekében erőfeszítéseket tesz. <p>A témakör tanulása eredményeként a tanuló:</p> <ul style="list-style-type: none"> - felismeri a különböző élethelyzetek (pl. új családtag érkezése, egy családtag elvesztése, iskolai siker, kudarc, új barátság, kiközösítés) érzelmi megnyilvánulásait; - megérti a családi szokások jelentőségét a családi összetartozás megélésében és bizalmi kapcsolatainak alakulásában; - képes azonosítani a szeretet és elfogadás jelzéseit; - felismeri az őt ért bántalmazást, ismer néhány olyan segítő bizalmi személyt, akihez segítségért fordulhat. 	
Fejlesztési feladatok és ismeretek	<ul style="list-style-type: none"> – Egészséges életmód <ul style="list-style-type: none"> • A testi és lelki állapotok néhány fő jellemzőinek azonosítása, az érzelmek hatása a fiziológiai állapotokra • Az egészséges életmód alapelemei, az egészségmegtartó stratégiák ismerete • A biztonság feltételeinek megérzése a mindennapokban • Kellemetlen, bántó, feszült helyzetek azonosítása (a jó és rossz stressz megkülönböztetése) • Helyzetek azonosítása, melyekben segítség nyújtására vagy kérésére van szükség <p>A tanács, segítség ajánlásának és kérésének módjainak gyakorlása</p> – Családi és tágabb kapcsolatok <ul style="list-style-type: none"> • Családtagok, családi viszonyok jellemzése • A családtagok közös tevékenységeinek megismerése • Szokások a családban, és azok szerepének felismerése • Ünnepek a családban, a családi ünnepekhez kapcsolódó szokások átélése 	

	<ul style="list-style-type: none"> • A család tágabb kapcsolatrendszerének azonosítása: barátok, szomszédok, távoli rokonok, ismerősök – Érzelmek kifejezése a családban, sorsfordító események • A pozitív, megtartó emberi kapcsolatokban megjelenő esetleges negatív érzelmek felismerése • Módszerek megismerése a negatív érzelmek kezelésére • A családon belüli lehetséges konfliktusok megérzése • Változások, események azonosítása a családban • A szeretet kifejezésének és elfogadásának módjainak gyakorlása
Fogalmak	biztonság, egészség, családtag, rokon, barát, ismerős, hétköznap, hétvége, ünnep, szeretet, tisztelet

Tematikus egység: témakör	Helyem az osztály közösségében	Órakeret 6 óra
Tanulási eredmények	<p>A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési- oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:</p> <ul style="list-style-type: none"> – felméri az osztályközösségben elfoglalt helyét és feladatait; érdeklődésének és tudásának megfelelő feladatot vállal a közös munkában; – megkülönbözteti a tiszteletteljes és sértő közlési módokat hagyományos és digitális környezetben egyaránt, véleményét másokat nem bántó módon fejezi ki; – felismeri az együttműködést segítő, vagy akadályozó tevékenységeket, és saját szerepét az együttműködésben; <p>A témakör tanulása eredményeként a tanuló:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ismeri, és életkorának megfelelően alkalmazza a beszélgetés alapvető szabályait; – mások helyzetébe tudja képzelni magát, és megérti a másik személy nézőpontját és érzéseit; – különbséget tesz verbális és nem verbális jelzések között, és törekszik ezek értelmezésére; – megkülönbözteti a felnőttekkel és társakkal folytatott interakciós helyzeteket, és azonosítja azok sajátos szabályait; – rendelkezik megfelelő kommunikációs eszköztárral ahhoz, hogy barátsággá alakuló kapcsolatokat kezdeményezzen; – ismeri a testi és érzelmi biztonságra vonatkozó gyermekjogokat 	

Fejlesztési feladatok és ismeretek	<ul style="list-style-type: none"> – Kommunikáció <ul style="list-style-type: none"> • A társas érintkezés és a beszélgetés alapvető szabályainak ismerete • Alapvető testbeszéd-jelzések azonosítása és értelmezése • A verbális és-nonverbális kommunikációs elemek azonosítása, az együttérzés kifejezése • Egyenrangú és kölcsönös kommunikáció, kommunikációt és megértést segítő verbális és non-verbális elemek felismerése – Kortárs kapcsolatok <ul style="list-style-type: none"> • Kapcsolatok kialakítása, ápolása kortársakkal • A kapcsolatok kialakulását segítő és gátló viselkedési formák megkülönböztetése • A kortárs kapcsolatok minőségének meghatározása, a barátságok jellemzőinek felismerése • A barátság kezdeményezése és ápolása – Konfliktusok <ul style="list-style-type: none"> • Az elfogadás és az elutasítás_jelzéseinek azonosítása • Vita, veszekedés, harag okainak feltárása, a kibékülés, megbeszélés módjai, a megbocsátás elfogadása • Az egyenlőtlen és bántó helyzetek felismerése, és a rájuk való megfelelő reakció tanulása
Fogalmak	figyelem, testbeszéd, tisztelet, sértés, vita, harag, kibékülés, elfogadás, megbocsátás, lelkiismeret

Tematikus egység: témakör	A társas együttélés kulturális gyökerei: Nemzet – Helyem a társadalomban	Órakeret 5 óra
Tanulási eredmények	<p>A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési- oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ismeri az állami, nemzeti és vallási ünnepek jelentését, a hozzájuk kapcsolódó jelképeket, valamint az ünnepek közösségmegtartó szerepét; – felismeri a közösségek működésének feltételeit, a kiközösítés jeleit, és erkölcsi érzékenységgel reagál ezekre; – ismer néhány, a közvetlen lakóhelyéhez kapcsolódó, alapvető kulturális és természeti értéket. <p>A témakör tanulása eredményeként a tanuló:</p> <ul style="list-style-type: none"> – érdeklődést mutat Magyarország történelmi emlékei iránt, felismer közülük néhányat; – különböző konkrét helyzetekben azonosítja, és társaival megvitatja a szabályok jelentőségét, megérti a szabályszegés 	

	<p>lehetséges következményeit;</p> <ul style="list-style-type: none"> – az igazságosság és igazságtalanság fogalmát fiktív vagy valós helyzetekhez kapcsolja, véleményt alakít ki ezekről; – felismeri a közösségek működésének feltételeit, és erkölcsi érzékenységgel viszonyul ezekhez.
Fejlesztési feladatok és ismeretek	<ul style="list-style-type: none"> – A lakóhely jellemzői <ul style="list-style-type: none"> • Saját kedvelt helyszínek a lakókörnyezetben, a lakóhelyhez kötődés megfogalmazása • Saját lakóhely néhány nevezetességének, fontos helyeinek, személyeinek megismerése • Felismeri a lakókörnyezet közös gondozásának módjait és fontosságát – Közös ünnepek <ul style="list-style-type: none"> • Az egyes egyházak ünnepkörei • A nemzeti ünnepek háttérében álló történetek megismerése • Családi, iskolai és nemzeti ünnepek jellegének megkülönböztetése • Az ünnepekhez való saját kapcsolódási pontok keresése (érzelmek, gondolatok, szokások) • Személyes részvétel a közös ünneplés előkészítésében, lebonyolításában – Az együttélés szabályai <ul style="list-style-type: none"> • A társas szabályok szerepének meghatározása az együttélésben • A szabályszegés következményeinek felismerése • Az osztály életének közös megszervezése, megbeszélési technikák gyakorlása, kompromisszumos megoldások felismerése
Fogalmak	lakóhely, szabály, alkalmazkodás, egyenlőség, igazságosság, együttműködés, érzelem, büszkeség

Tematikus egység: témakör	A természet rendjének megőrzése a fenntarthatóság érdekében	Órakeret 6 óra
Tanulási eredmények	<p>A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:</p> <ul style="list-style-type: none"> – felismeri a természet esztétikus rendjét, – megfogalmazza személyes felelősségét a természeti és tárgyi környezet iránt, megoldási javaslatot tesz környezetének fejlesztésére. <p>A témakör tanulása eredményeként a tanuló:</p> <ul style="list-style-type: none"> – felelősséggel gondoskodik háziállatokról vagy a 	

	<p>környezetében előforduló állatokról, növényekről;</p> <ul style="list-style-type: none"> – megismer néhány veszélyeztetett fajt, ezek veszélyeztetettségének okait, és megfogalmazza, miért szükséges az élővilág védelme; – fogyasztási szokásaiban példát hoz olyan elemekre, amelyek révén figyelembe vehetők a környezetvédelmi szempontok
Fejlesztési feladatok és ismeretek	<ul style="list-style-type: none"> – A természet védelme <ul style="list-style-type: none"> • Példák megfogalmazása ember és természet kapcsolódására • Állatok és növények felelős gondozásának gyakorlása • A saját környezetben található természeti értékek gyűjtése • A természetvédelem fontosságának a felismerése • Veszélyeztetett élőlények és veszélyeztetettségük okainak megismerése • Környezetkárosító cselekvések azonosítása, elkerülése – Környezetvédelem <ul style="list-style-type: none"> • A fenntarthatóság helye a mindennapi cselekvésben • A szelektív hulladékgyűjtés gyakorlása • A takarékoság elvének elfogadása, megfogalmazása • A környezetkárosító magatartások elkerülési módjainak megismerése • A saját, a természetben tanúsított viselkedésének kontrolálása • Stratégiák kialakítása a környezetkárosító magatartás elkerülésére
Fogalmak	gondozás, gondoskodás, veszélyeztetett, természetvédelem, környezetkárosítás, hulladék, szelektív gyűjtés, környezetvédelem

Tematikus egység: témakör	Az európai kultúra hatása az egyén értékrendjére	Órakeret 6 óra
Tanulási eredmények	<p>A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:</p> <ul style="list-style-type: none"> – felismeri az olvasott vagy a hallott bibliai tanításokban és más kulturálisan hagyományozott történetekben megjelenő együttélési szabályokat; – megismer többféle, a jelentősebb vallási ünnepekhez kapcsolódó egyházi és kulturális szokást. <p>A témakör tanulása eredményeként a tanuló:</p> <ul style="list-style-type: none"> – megismer néhány fontosabb ünnephez kapcsolódó vallási eseményt és a hozzá kapcsolódó zsidó és keresztény bibliai szövegekre támaszkodó történetet; 	

	<ul style="list-style-type: none"> – a zsidó és keresztény bibliai történetekben, a kulturálisan hagyományozott történetekben megnyilvánuló igazságos és megbocsátó magatartásra, saját életéből példákat hoz.
Fejlesztési feladatok és ismeretek	<ul style="list-style-type: none"> – Kérdések a világról <ul style="list-style-type: none"> • Saját kérdések megfogalmazása az ismeretlenről • A környező világ megismerési módjainak összegyűjtése (megfigyelés, magyarázat, kérdések a tapasztaltabbakhoz, szöveges, filmes források) • Gondolatok megfogalmazása a tapasztalaton túli világról (a gondolkodás, gondviselés, megismerés, képzelet, világmindenség, idő fogalma) – Vallás, hit <ul style="list-style-type: none"> • Egyházi ünnepkörök és a hozzájuk kapcsolódó népszokások: Mikulás, karácsony, húsvét, pünkösd történetének megismerése (például Jézus születésének története a keresztény vallásokban; a hanuka ünnepe a zsidó vallásban) • A környezetben található egyházak, felekezetek néhány vallási szokásának megismerése – Erkölcs <ul style="list-style-type: none"> • Az együttélést befolyásoló főbb értékek azonosítása vallási vagy kulturálisan hagyományozott történetekben (bibliai történetek, mesék, mondák) • A szeretet, tisztelet, segítőkészség, türelem megjelenési módjainak felismerése a mindennapokban • Gondolatok megfogalmazása a jóról és a rosszról • Annak felismerése, hogy az emberek nem egyértelműen jók vagy rosszak, csak a cselekvéseik ítéelhetők meg
Fogalmak	vallás, hit, egyházi ünnepkörök, népszokások, érték, szeretet, tisztelet, segítőkészség, türelem, jó és rossz.

A továbbhaladás feltétele a 2. évfolyam végén a tanórákon való részvétel.

3–4. évfolyam

Az alsó tagozat 3–4. évfolyamán az Etika tantárgy célkitűzése a korábbi években megalapozott ismeretek elmélyítése, a készségek továbbfejlesztése; a felvetett témákban való alaposabb elmélyülés. A reális énkép kialakítására építve megkezdődhet a személyes erősségek és hiányosságok feltérképezése és alakítása; a szocio-emocionális készségek tudatos fejlesztése és a tanulót közvetlenül körülvevő társadalmi közegek után a tágabb környezet etikai szempontú vizsgálata és megértése.

A 3–4. évfolyamon folytatódik a zsidó-keresztén-keresztény erkölcsi értékrend alapozása, a tanulók által képviselt értékek személyre szabott mintázatának kialakulása. A lelki én, a

lelkiismeret kialakulása révén a tanulók már képesek megérteni viszonylag ellentmondásos érzelmeket és tulajdonságokat is; empátikus képességük fejlődésével pedig egyre inkább képesek mások élethelyzetének megértésére. Felerősödik a kortársak hatása, de még a pedagógus által közvetített értékeket tekintik mérvadónak. A pedagógus feladata ebben az időszakban a csoportok értékrendbeli azonosítása a szélsőségek elkerülése, valamint a tanulókkal együtt a megismert közegek kereteinek kibővítése, az eddig alapszinten ismert és alkalmazott viselkedési minták szélesebb körben való alkalmazhatósága. A 3–4. évfolyamon fontos szerepet kapnak a tanulók önszerveződési folyamatai, saját kitűzött fejlődési céljai, valamint az azok megvalósításához vezető út megtervezése, és ennek pedagógusi nyomon követése. A pedagógus feladata ebben az életkorban az érzékenyítés, a tanulók személyes véleményére és tapasztalataira vonatkozó elfogadás és nyitottság, a társadalmi felelősségvállalás modellálása. Az alkalmazott pedagógiai módszerekben a szóbeli kifejezőkészség és az öntudatosság fejlődésével fokozatosan bővül a szóbeli, majd írásbeli feladatok köre, ugyanakkor fontos, hogy legyenek cselekedeteken alapuló, dramatikus és kreativitást igénylő, alkotó feladatok is a tanórákon.

A 3–4. évfolyamokon előtérbe kerül a hithez kapcsolódó alapvető erkölcsi értékrend megismerése, megértése és belsővé tétele is. Lényege, hogy a tanulók számára nyilvánvalóvá váljon: az alapvető értékek eredete, forrásai és ezek belsővé válása tovább formálhatja spirituális világképüket is. A pedagógiai munka fontos eleme a tanulók önálló kötelezettségtudatának, akaraterejének és öntevékenységének fejlesztése; a szorgalom, kitartás és felelősségvállalás autonóm erkölcsi értékrendbe való beépülésének előmozdítása. Az alsó tagozat 3–4. évfolyamán a korábbi években megalapozott normatív erkölcsi gondolkodás, önismeret, érzelmi intellektus, spirituális világkép és társas felelősségvállalás tovább fejlődik, elmélyül, az értékrend stabilizálódik.

A 3-4. évfolyamon az etika tantárgy kerettantervi alapóraszám: 68 (34 hét), projekt órákkal kiegészítve 72 óra (36 hét).

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	óraszám	3. évfolyam	4. évfolyam
1. Éntudat – Önismeret	10	5	5
2. Család – Helyem a családban	12	6	6
3. Helyem az osztály közösségében	12	6	6
4. A társas együttélés kulturális gyökerei: Nemzet – Helyem a társadalomban	10	5	5
5. A természet rendjének megőrzése a fenntarthatóság érdekében	12	6	6
6. Az európai kultúra hatása az egyén értékrendjére	12	6	6

Projekt óra	4	2	2
Összes óraszám:	72	36	36

	Heti óraszám	Éves óraszám
3. évfolyam	1	36

Tematikus egység: témakör	Éntudat – Önismeret	Órakeret 5 óra
Tanulási eredmények	<p>– meggyőződik róla, hogy a hiányosságok javíthatók, a gyengeségek fejleszthetők, és teljesíthető rövid távú célokat tűz maga elé saját tudásának és képességeinek fejlesztése céljából.</p> <p>A témakör tanulása eredményeként a tanuló:</p> <p>– csoportos tevékenységek keretében felismeri és megjeleníti az alapérzelmeket, az alapérzelmeken kívül is felismeri és megnevezi a saját érzelmi állapotait;</p> <p>– felismeri, milyen tevékenységeket, helyzeteket kedvel, vagy nem kedvel, azonosítja saját viselkedésének jellemző elemeit;</p> <p>– célokat tűz ki maga elé, és azonosítja a saját céljai eléréséhez szükséges főbb lépéseket;</p> <p>– céljai megvalósítása közben önkontrollt végez, siker esetén önjutalmazást gyakorol</p>	
Fejlesztési feladatok és ismeretek	<p>– Önismeret</p> <ul style="list-style-type: none"> • Saját főbb testi tulajdonságok és személyiségjegyek azonosítása, és a környezettől érkező jelzések értelmezése • Annak felismerése, hogy minden embernek vannak erősségei és fejleszthető területei • Saját fejlődési folyamatok észlelése, jellemzése • Önfegyelem gyakorlása <p>– Érzelmek kezelése</p> <ul style="list-style-type: none"> • Az alapérzelmeken túlmutató kellemes és kellemetlen érzelmeket kiváltó helyzetek felismerése, az ezekre adott társadalmilag elfogadható reakciók gyakorlása • Az önuralom fejlesztése • Az érzelmek konstruktív kifejezési módjai <p>– Célok és tervek</p> <ul style="list-style-type: none"> • Saját vágyak és célok megfogalmazása • Terv kialakítása egy saját cél elérése érdekében • Önmotiváló és önjutalmazási stratégiák megismerése <p>– Siker és kudarc értelmezése</p> <ul style="list-style-type: none"> • A kitartás és a pozitív viszonyulás megtartása kudarc esetén is, annak felismerése, hogy a kudarcból levont következtetések is az egyén fejlődését szolgálják 	

	<ul style="list-style-type: none"> • Reális és irreális célok felismerése • Személyes példaképek kiválasztása
Fogalmak	tulajdonság, érzelem, önuralom, vágy, terv, siker, eredmény, meggyőződés, példakép

Tematikus egység: témakör	Család – Helyem a családban	Órakeret 6 óra
Tanulási eredmények	<ul style="list-style-type: none"> – ismeri a család testi, lelki -védelemmel kapcsolatos feladatait – motivált az őt érintő problémák megoldáskeresésében; – saját maga is keres módszereket a stresszhelyzetben keletkezett negatív érzelmek, gondolatok és tettek kezeléséhez; <p>A témakör tanulása eredményeként a tanuló:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ismeri a családi biztonság kereteit az őt ért bántalmazást, ismer néhány olyan segítő bizalmi személyt, akihez segítségért fordulhat; – felismeri a különböző élethelyzetek (pl.: új családtag érkezése, egy családtag elvesztése, iskolai siker, kudarc, új barátság, kiközösítés) érzelmi megnyilvánulásait – megérti az ünneplés jelentőségét, elkülöníti a családi és az egyéb ünnepeket, és törekszik az ünnepek előkészületeinek aktív résztvevőjévé válni; – megérti a családi szokások jelentőségét a családi összetartozás megélésében és bizalmi kapcsolatainak alakulásában, természetesnek tartja ezek különbözőségét; – felismeri a családtagokkal és barátokkal kapcsolatos pozitív és negatív érzéseit, törekszik ezek okainak feltárására, kezelésük érdekében erőfeszítéseket tesz; – képes azonosítani a szeretet és elfogadás jelzéseit 	
Fejlesztési feladatok és ismeretek	<ul style="list-style-type: none"> – Egészség-biztonság <ul style="list-style-type: none"> • A testi és lelki egészség jellemzőinek megismerése, az egészségmegőrzés főbb lehetőségeinek feltárása • Stresszhelyzetek azonosítása saját példákon keresztül • A bántalmazás felismerése, megelőzése, az elérhető segítő személyek azonosítása • A kiközösítés azonosítása • Annak megértése, hogy mindenkinek joga van a biztonsághoz és az emberi méltósághoz – Családok <ul style="list-style-type: none"> • Ismerkedés a saját család múltjával, az idősebb generációk életével 	

	<ul style="list-style-type: none"> • Családi hagyományok azonosítása, családi ünnepek megtartása • Érzelmi kötelékek a családon belül, az összetartozás jeleinek felismerése • Saját szerep vállalása az ünnepek előkészítésében és megtartásában <p>– Családi élet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Saját szerepvállalás azonosítása a család mindennapjaiban • A gyermekek és felnőttek feladatai • Saját tettekért való felelősségvállalás, a következmények elfogadása • A „szabad”, „lehet” és „kell” értelmezése • Az együttérzés, empátia módjainak gyakorlása • A családtagok egymásrautaltsága, közös feladatok azonosítása
Fogalmak	együttérzés, bizalom, közösség, felelősség, következmény, feladatmegosztás, joga van

Tematikus egység: témakör	Helyem az osztály közösségében	Órakeret 6 óra
Tanulási eredmények	<ul style="list-style-type: none"> – felméri az osztályközösségben elfoglalt helyét és feladatait; érdeklődésének és tudásának megfelelő feladatot vállal a közös munkában – megkülönbözteti a sértő és tiszteletteljes közlési módokat hagyományos és digitális környezetben egyaránt; saját érdekeit és véleményét másokat nem bántó módon fejezi ki; – felismeri az együttműködést segítő vagy akadályozó tevékenységeket és saját szerepét az együttműködésben. <p>A témakör tanulása eredményeként a tanuló:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ismeri, és életkorának megfelelően alkalmazza a beszélgetés alapvető szabályait; – mások helyzetébe tudja képzelni magát – különbséget tesz verbális és nem verbális jelzések között, és törekszik ezek értelmezésére; – megkülönbözteti a felnőttekkel és társakkal folytatott interakciós helyzeteket, – rendelkezik megfelelő kommunikációs eszköztárral ahhoz, hogy barátsággá alakuló kapcsolatokat kezdeményezzen; – társas kapcsolatait a bizalom, szeretet, együttműködés és felelősség szempontjából vizsgálja és értelmezi 	

<p>Fejlesztési feladatok és ismeretek</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Kommunikáció <ul style="list-style-type: none"> • A kommunikációban részt vevő partnerek nézőpontjának megismerése, a megértésre törekvés eszközeinek használata • A másik fél érzelmeinek és véleményének tiszteletben tartása • A többszereplős kommunikációban fellépő félreértés felismerése • Ismerkedés az erőszakmentes kommunikációval: az értő figyelem és az én-közlés • Verbális és non-verbális jelzések közötti ellentmondás felismerése – Kortárs kapcsolatok <ul style="list-style-type: none"> • Kölcsönös és megtartó kortárs kapcsolatok kezdeményezése és fenntartása • A barátság kialakulásához szükséges személyes preferenciák azonosítása, a visszautasítás feldolgozása • Az előítélet felismerése és a bizalom feltételei • A társak megismerésének módjai • Saját kapcsolatok véleményezése, a kapcsolatok jobbításának lehetőségei – Jogok, szabályok <ul style="list-style-type: none"> • Néhány alapvető gyermeki jog megismerése • Az alapvető gyermeki jogok sérülésének felismerése, a segítségkérés lehetőségei
<p>Fogalmak</p>	<p>megértés, ismerős, barát, kortárs, vélemény, türelem, jog és kötelesség</p>

<p>Tematikus egység: témakör</p>	<p>A társas együttélés kulturális gyökerei: Nemzet – Helyem a társadalomban</p>	<p>Órakeret 5 óra</p>
<p>Tanulási eredmények</p>	<ul style="list-style-type: none"> – ismeri az állami, nemzeti és egyházi ünnepkörök jelentőségét, a hozzájuk kapcsolódó jelképeket, – felismeri a közösségek működésének feltételeit, a kiközösítés jeleit, és erkölcsi érzékenységgel reagál ezekre. <p>A témakör tanulása eredményeként a tanuló:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ismeri a közvetlen lakóhelyéhez kapcsolódó legfontosabb kulturális és természeti értékeket, – érdeklődést mutat a nemzet történelmi emlékei iránt, ismer közülük néhányat; – ismereteket szerez a Kárpát-medencében élő magyarokról, Magyarországon élő nemzetiségekről, népcsoportokról, 	

	<ul style="list-style-type: none"> – azonosítja és társaival megvitatja az együttélési alapszabályok jelentőségét, megfogalmazza a szabályszegés következményeit; – ismeri a testi és érzelmi biztonságra vonatkozó gyermeki szükségleteket; – tájékozott a gyermeki jogokról, ennek családi, iskolai és iskolán kívüli következményeiről, a gyermekek és felnőttek ezzel kapcsolatos kötelességeiről; – mérlegeli az igazságosság és igazságtalanság fogalmát, a valós helyzetekben véleményt alakít ki ezekről.
<p>Fejlesztési feladatok és ismeretek</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Teremtett értékek <ul style="list-style-type: none"> • A lakóhely, a nemzet legfőbb természeti, épített, értékei • Főbb nemzetiségek és hagyományaik a lakókörnyezetben • Ismerkedés más népek életmódjával, szokásaival • A tárgyak és technológiák szerepe az életmódban • Az újítás és a kreativitás, mint a teremtett értékek megőrzésének, fejlesztésének alapja – Közösség <ul style="list-style-type: none"> • A társas szabályok értelme, célja, értelmezése • Közösségi szabályalkotási és -értékelési technikák alkalmazása • A befogadó és együttműködő közösség jellemzőinek feltárása • Az együttműködés, felelősségvállalás, feladatvállalás alapelveinek átélése • Az ünneplés közösségformáló ereje • A másokért és a közösségért végzett tevékenységek formái • A nehéz helyzetben lévők közös segítése – Jog és biztonság <ul style="list-style-type: none"> • A tárgyi és szellemi tulajdon és az ahhoz való jog fogalmai • A személyiségi jogok érvényesülése és sérelme a virtuális és valós térben • A virtuális térben való viselkedés biztonsági szabályai
<p>Fogalmak</p>	<p>hagyomány, tulajdon, ünnep, egyházi ünnep, természeti érték, történelmi érték, szabályalkotás, együttműködés, befogadás, felelősségvállalás</p>

Tematikus egység: témakör	A természet rendjének megőrzése a fenntarthatóság érdekében	Órakeret 6 óra
Tanulási eredmények	<ul style="list-style-type: none"> – megfogalmazza személyes felelősségét a természeti és tárgyi környezet iránt, megoldási javaslatot tesz környezetének megőrzésére, esztétikus fejlesztésére – felismeri az ökológiai, ökonómiai egyensúly hétköznapi szükségességét <p>A témakör tanulása eredményeként a tanuló:</p> <ul style="list-style-type: none"> – felismeri, hogy miért szükséges az élővilág védelme; képes információt gyűjteni fizikai és digitális környezetben is; – fogyasztási szokásaiban példát hoz olyan elemekre, amelyek révén figyelembe vehetők a környezetvédelmi szempontok. 	
Fejlesztési feladatok és ismeretek	<ul style="list-style-type: none"> – Környezetszennyezés <ul style="list-style-type: none"> • A környezetszennyezés jelensége, fő területei, hatása a Föld, az élőlények, köztük az ember életére • Az élet védelmének megismerése • A környezetszennyezés és a fajok pusztulása közötti összefüggés felismerése – Környezetvédelem <ul style="list-style-type: none"> • A környezetvédelem főbb szempontjai • A fenntartható életvitel néhány alapelve és azok figyelembevételére a saját döntések és választások során • Pazarlás és annak mérséklése, felesleges tárgyak és a mértékletes fogyasztási szokások • A hulladék és a szemét fogalma, a hulladék-újrahasznosítás • Cselekvési minták és újítások megismerése a környezet megújítása, szépítése, élhetőbbé tétele érdekében • Személyes és közös lista készítése a megőrzendő kulturális és természeti értékekről 	
Fogalmak	környezetszennyezés, újrahasznosítás, fejlődés, mértékletesség, környezetvédelem, természeti érték	

Tematikus egység: témakör	Az európai kultúra hatása az egyén értékrendjére	Órakeret 6 óra
Tanulási eredmények	<ul style="list-style-type: none"> – azonosítja az olvasott vagy a hallott zsidó és keresztény bibliai tanításokban vagy más kulturálisan hagyományozott történetekben megjelenő együttélési szabályokat; <p>A témakör tanulása eredményeként a tanuló:</p> <ul style="list-style-type: none"> – értelmezi a „jó” és a „rossz”, helyes és helytelen közötti különbségeket – megismer az egyes egyházak ünnepköreihez kapcsolódó alapvető vallási, kulturális eseményeket és a hozzá 	

	<p>kapcsolódó zsidó és keresztény bibliai szövegekre támaszkodó történeteket</p> <p>– a zsidó és keresztény bibliai történetekben, kulturálisan hagyományozott történetekben megnyilvánuló igazságos és megbocsátó magatartásra saját életéből példákat hoz.</p>
Fejlesztési feladatok és ismeretek	<p>– Kérdések a világról</p> <ul style="list-style-type: none"> • A környező világ megismerésének lehetőségei • A hitbeli, és az erkölcsi tartalmú ítéletek értelmezése • A lelkiismeret működésének jelei, erkölcsi értékek a mindennapokban: a tisztelet, a becsületesség, a mértéktartás, a felelősség, az akaraterő, az önbecsülés erényei <p>– Vallás</p> <ul style="list-style-type: none"> • A zsidó-keresztény kultúrkör teremtéstörténete, és világképe • Alapvető egyházi ünnepkörök és a hozzájuk kapcsolódó vallási szokások, események: a karácsonyi, a húsvéti és pünkösti ünnepkör • Személyes meggyőződés és hit jelentése • Az azonos hittel rendelkezők közössége <p>– Értékek a vallási történetekben</p> <ul style="list-style-type: none"> • A hit, a vallás által közvetített alapvető emberi értékek értelmezése (önzetlenség, igazságosság, megbocsátás, jótékonykodás), az életünket vezérlő aranyszabályok, példázatok megismerése • vallási történetekben gyökerező erkölcsi értékek és tanítás megfogalmazása
Fogalmak	<p>érték, önzetlenség, mértékletesség, igazságosság, megbocsátás, lelkiismeret, Isten, élet, halál</p>

A továbbhaladás feltétele a 3. évfolyam végén a tanórákon való részvétel.

	Heti óraszám	Éves óraszám
4. évfolyam	1	36

Tematikus egység: témakör	Éntudat – Önismeret	Órakeret 5 óra
Tanulási eredmények	<p>A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési- oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:</p> <p>– meggyőződik róla, hogy a hiányosságok javíthatók, a gyengeségek fejleszthetők, és teljesíthető rövid távú célokat tűz maga elé saját tudásának és képességeinek fejlesztése céljából.</p>	

	<p>A témakör tanulása eredményeként a tanuló:</p> <ul style="list-style-type: none"> – csoportos tevékenységek keretében felismeri és megjeleníti az alapérzelmeket, az alapérzelmeken kívül is felismeri és megnevezi a saját érzelmi állapotait; – felismeri, milyen tevékenységeket, helyzeteket kedvel, vagy nem kedvel, azonosítja saját viselkedésének jellemző elemeit; – célokat tűz ki maga elé, és azonosítja a saját céljai eléréséhez szükséges főbb lépéseket; – céljai megvalósítása közben önkontrollt végez, siker esetén önjutalmazást gyakorol
<p>Fejlesztési feladatok és ismeretek</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Önismeret <ul style="list-style-type: none"> • Saját főbb testi tulajdonságok és személyiségjegyek azonosítása, az önészlelés és a környezettől érkező jelzések értelmezése • Annak felismerése, hogy minden embernek vannak erősségei és fejleszthető területei • Saját fejlődési folyamatok észlelése, jellemzése • Önfegyelem gyakorlása – Érzelmek kezelése <ul style="list-style-type: none"> • Az alapérzelmeken túlmutató kellemes és kellemetlen érzelmeket kiváltó helyzetek felismerése, az ezekre adott társadalmilag elfogadható reakciók gyakorlása • Az önuralom fejlesztése, és cselekvési készletének megismerése • Az érzelmek konstruktív kifejezési módjai és egyénspecifikus érzelemszabályozási stratégiák kialakítása. – Célok és tervek <ul style="list-style-type: none"> • Saját vágyak és célok megfogalmazása és ezek elkülönítése • Terv kialakítása egy saját cél elérése érdekében: cselekvéses feladatok, tervszerű lépések meghatározása, a haladás ellenőrzése és értékelése • Önmotiváló és önjutalmazási stratégiák megismerése, a kitűzött cél és a valósan elért eredmény összehasonlítása – Siker és kudarc értelmezése <ul style="list-style-type: none"> • A kitartás és a pozitív viszonyulás megtartása kudarc esetén is, annak felismerése, hogy a kudarcból levont következtetések is az egyén fejlődését szolgálják • Reális és irreális célok felismerése, a vágyak és célok összefüggéseinek feltárása • Személyes példaképek kiválasztása
<p>Fogalmak</p>	<p>tulajdonság, érzelem, önuralom, vágy, terv, siker, eredmény, meggyőződés, példakép</p>

Tematikus egység: témakör	Család – Helyem a családban	Órakeret 6 óra
Tanulási eredmények	<p>A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési- oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ismeri a család testi, lelki -védelemmel kapcsolatos feladatait – motivált az őt érintő problémák megoldáskeresésében; – saját maga is keres módszereket a stresszhelyzetben keletkezett negatív érzelmek, gondolatok és tettek kezeléséhez; <p>A témakör tanulása eredményeként a tanuló:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ismeri a családi biztonság kereteit az őt ért bántalmazást, ismer néhány olyan segítő bizalmi személyt, akihez segítségért fordulhat; – felismeri a különböző élethelyzetek (pl.: új családtag érkezése, egy családtag elvesztése, iskolai siker, kudarc, új barátság, kiközösítés) érzelmi megnyilvánulásait – megérti az ünneplés jelentőségét, elkülöníti a családi és az egyéb ünnepeket, és törekszik az ünnepek előkészületeinek aktív résztvevőjévé válni; – megérti a családi szokások jelentőségét a családi összetartozás megélésében és bizalmi kapcsolatainak alakulásában, természetesnek tartja ezek különbözőségét; – felismeri a családtagokkal és barátokkal kapcsolatos pozitív és negatív érzéseit, törekszik ezek okainak feltárására, kezelésük érdekében erőfeszítéseket tesz 	
Fejlesztési feladatok és ismeretek	<ul style="list-style-type: none"> – Egészség-biztonság <ul style="list-style-type: none"> • A testi és lelki egészség jellemzőinek megismerése, az egészségmegőrzés főbb lehetőségeinek feltárása • Stresszhelyzetek azonosítása saját példákon keresztül, jó és rossz stressz megkülönböztetése, a stressz- és indulatkezelés tudatos alkalmazása az azt megkívánó helyzetekben • A bántalmazás felismerése, megelőzése, az elérhető segítő személyek és szervezetek azonosítása • A kiközösítés azonosítása, elhárításának és megelőzésének lehetőségei • Annak megértése, hogy mindenkinek joga van a biztonsághoz és az emberi méltósághoz – Családok <ul style="list-style-type: none"> • Ismerkedés a saját család múltjával, az idősebb generációk életével • Családi hagyományok azonosítása, családi ünnepek megtartása 	

	<ul style="list-style-type: none"> • Érzelmi kötelékek a családon belül, az összetartozás jeleinek felismerése • Saját szerep vállalása az ünnepek előkészítésében és megtartásában <p>– Családi élet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Saját szerepvállalás azonosítása a család mindennapjaiban • A gyermekek és felnőttek feladatai • Saját tettekért való felelősségvállalás, a következmények elfogadása • A „szabad”, „lehet” és „kell” értelmezése • Az együttérzés, empátia, a kommunikáció módjainak gyakorlása • A családtagok egymásrautaltsága, közös feladatok azonosítása, a részvállalás szükségszerűségének felismerése
Fogalmak	együttérzés, bizalom, közösség, felelősség, következmény, feladatmegosztás, joga van

Tematikus egység: témakör	Helyem az osztály közösségében	Órakeret 6 óra
Tanulási eredmények	<p>A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési- oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:</p> <ul style="list-style-type: none"> – felméri az osztályközösségben elfoglalt helyét és feladatait; érdeklődésének és tudásának megfelelő feladatot vállal a közös munkában – megkülönbözteti a sértő és tiszteletteljes közlési módokat hagyományos és digitális környezetben egyaránt; saját érdekeit és véleményét másokat nem bántó módon fejezi ki; – felismeri az együttműködést segítő vagy akadályozó tevékenységeket és saját szerepét az együttműködésben. <p>A témakör tanulása eredményeként a tanuló:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ismeri, és életkorának megfelelően alkalmazza a beszélgetés alapvető szabályait; – mások helyzetébe tudja képzelni magát, és megérti a másik személy nézőpontját és érzéseit; – különbséget tesz verbális és nem verbális jelzések között, és törekszik ezek értelmezésére; – megkülönbözteti a felnőttekkel és társakkal folytatott interakciós helyzeteket, és azonosítja azok sajátos szabályait; 	

	<ul style="list-style-type: none"> – rendelkezik megfelelő kommunikációs eszköztárral ahhoz, hogy barátsággá alakuló kapcsolatokat kezdeményezzen; – társas kapcsolatait a bizalom, szeretet, együttműködés és felelősség szempontjából vizsgálja és értelmezi;
<p>Fejlesztési feladatok és ismeretek</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Kommunikáció <ul style="list-style-type: none"> • A kommunikációban részt vevő partnerek nézőpontjának megismerése, a megértésre törekvés eszközeinek használata • Az indulatszabályozás, a türelem, a másik fél érzelmeinek és véleményének tiszteletben tartása • A többszereplős kommunikációban fellépő félreértés felismerése, tisztázó kérdések megfogalmazása • Ismerkedés az erőszakmentes kommunikációval: az értő figyelem és az én-közlés • Verbális és non-verbális jelzések közötti ellentmondás felismerése • Az érvelés szabályainak megismerése – Kortárs kapcsolatok <ul style="list-style-type: none"> • Kölcsönös és megtartó kortárs kapcsolatok kezdeményezése és fenntartása • A barátság kialakulásához szükséges személyes preferenciák azonosítása, a visszautasítás feldolgozása • Az előítélet felismerése és a bizalom feltételei • A társak megismerésének módjai • Saját kapcsolatok véleményezése, a kapcsolatok jobbításának lehetőségei – Jogok, szabályok <ul style="list-style-type: none"> • Néhány alapvető gyermeki jog megismerése • A gyermekek joggyakorlásában részt vevő felnőttek, az alapjogok elérésének különböző módjai • Az alapvető gyermeki jogok sérülésének felismerése, a segítségkérés lehetőségei • Megérti, hogy a tanulás jog és kötelesség
<p>Fogalmak</p>	<p>megértés, ismerős, barát, kortárs, vélemény, türelem, jog és kötelesség</p>

Tematikus egység: témakör	A társas együttélés kulturális gyökerei: Nemzet – Helyem a társadalomban	Órakeret 5 óra
Tanulási eredmények	<p>A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési- oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ismeri az állami, nemzeti és egyházi ünnepkörök jelentőségét, a hozzájuk kapcsolódó jelképeket, valamint az ünnepek közösségmegtartó szerepét; – felismeri a közösségek működésének feltételeit, a kiközösítés jeleit, és erkölcsi érzékenységgel reagál ezekre. <p>A témakör tanulása eredményeként a tanuló:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ismeri a közvetlen lakóhelyéhez kapcsolódó legfontosabb kulturális és természeti értékeket, ezekről képes ismereteket rendszerezni, – érdeklődést mutat a nemzet történelmi emlékei iránt, ismer közülük néhányat; – ismereteket szerez a Kárpát-medencében élő magyarokról, Magyarországon élő nemzetiségekről, népcsoportokról, valamint az európai népek közös alapkulturájáról; – különböző kontextusokban azonosítja és társaival megvitatja az együttélési alapszabályok jelentőségét, megfogalmazza a szabályszegés következményeit; – ismeri a testi és érzelmi biztonságra vonatkozó gyermeki szükségleteket; – tájékozott a gyermeki jogokról, ennek családi, iskolai és iskolán kívüli következményeiről, a gyermekek és felnőttek ezzel kapcsolatos kötelességeiről; – mérlegeli az igazságosság és igazságtalanság fogalmát, a valós helyzetekben véleményt alakít ki ezekről. 	
Fejlesztési feladatok és ismeretek	<ul style="list-style-type: none"> – Teremtett értékek <ul style="list-style-type: none"> • A lakóhely, a nemzet legfőbb természeti, épített, művészeti értékei és történelmi helyei • Főbb nemzetiségek és hagyományaik a lakókörnyezetben • Ismerkedés más népek életmódjával, szokásaival • A tárgyak és technológiák szerepe az életmódban • Az újítás és a kreativitás, mint a teremtett értékek megőrzésének, fejlesztésének alapja – Közösség <ul style="list-style-type: none"> • A társas szabályok értelme, célja, értelmezése • Közösségi szabályalkotási és -értékelési technikák alkalmazása • A befogadó és együttműködő közösség jellemzőinek feltárása 	

	<ul style="list-style-type: none"> • Az együttműködés, felelősségvállalás, feladatvállalás alapelveinek átélése • Az ünneplés közösségformáló ereje • A másokért és a közösségért végzett tevékenységek formái • A nehéz helyzetben lévők közös segítése <p>– Jog és biztonság</p> <ul style="list-style-type: none"> • A tárgyi és szellemi tulajdon és az ahhoz való jog fogalmai • A személyiségi jogok érvényesülése és sérelme a virtuális és valós térben • A virtuális térben való viselkedés biztonsági szabályai
Fogalmak	<p>hagyomány, tulajdon, ünnep, egyházi ünnep, természeti érték, történelmi érték, szabályalkotás, együttműködés, befogadás, felelősségvállalás</p>

Tematikus egység: témakör	A természet rendjének megőrzése a fenntarthatóság érdekében	Órakeret 6 óra
Tanulási eredmények	<p>A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési- oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:</p> <ul style="list-style-type: none"> – megfogalmazza személyes felelősségét a természeti és tárgyi környezet iránt, megoldási javaslatot tesz környezetének megőrzésére, esztétikus fejlesztésére. – felismeri az ökológiai, ökonómiai egyensúly hétköznapi szükségességét <p>A témakör tanulása eredményeként a tanuló:</p> <ul style="list-style-type: none"> – felismeri, hogy miért szükséges az élővilág védelme; minderről képes információt gyűjteni fizikai és digitális környezetben is; – fogyasztási szokásaiban példát hoz olyan elemekre, amelyek révén figyelembe vehetők a környezetvédelmi szempontok, és felhívja társai figyelmét is ezekre. 	
Fejlesztési feladatok és ismeretek	<ul style="list-style-type: none"> – Környezetszennyezés <ul style="list-style-type: none"> • A környezetszennyezés jelensége, fő területei, hatása a Föld, az élőlények, köztük az ember életére • Az élet védelmének és a felelősségvállalás etikai elvének megismerése • A környezetszennyezés és a fajok pusztulása közötti összefüggés felismerése – Környezetvédelem <ul style="list-style-type: none"> • A környezetvédelem főbb szempontjai • A fenntartható életvitel néhány alapelve és azok figyelembevételre a saját döntések és választások során 	

	<ul style="list-style-type: none"> • Pazarlás és annak mérséklése, felesleges tárgyak és a mértékletes fogyasztási szokások • A hulladék és a szemét fogalma, a hulladék-újrahasznosítás • Cselekvési minták és újítások megismerése a környezet megújítása, szépítése, élhetőbbé tétele érdekében • Személyes és közös lista készítése a megőrzendő kulturális és természeti értékekről
Fogalmak	környezetszennyezés, környezettudatosság, újrahasznosítás, fejlődés, mértékletesség, környezetvédelem, teremtett rend, természeti érték

Tematikus egység: témakör	Az európai kultúra hatása az egyén értékrendjére	Órakeret 6 óra
Tanulási eredmények	<p>A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:</p> <ul style="list-style-type: none"> – azonosítja az olvasott vagy a hallott zsidó és keresztény bibliai tanításokban vagy más kulturálisan hagyományozott történetekben megjelenő együttélési szabályokat; – megérti, értelmei az európai, a nemzeti kultúra eredetét, forrását. <p>A témakör tanulása eredményeként a tanuló:</p> <ul style="list-style-type: none"> – értelmezi a „jó” és a „rossz”, helyes és helytelen közötti különbségeket, azokat konkrét példákon keresztül alkalmazza, és megoldási javaslatokat fogalmaz meg a helytelen viszonyulásokkal kapcsolatban; – megismer az egyes egyházak ünnepeireihez kapcsolódó alapvető vallási, kulturális eseményeket és a hozzá kapcsolódó zsidó és keresztény bibliai szövegekre támaszkodó történeteket; – megismer az egyes egyházi ünnepekörökhöz (karácsony, húsvét, pünkösd, hanuka, pészah) kapcsolódó tartalmakat, jelképeket, szokásokat, néphagyományokat – a zsidó és keresztény bibliai történetekben, kulturálisan hagyományozott történetekben megnyilvánuló igazságos és megbocsátó magatartásra saját életéből példákat hoz. 	
Fejlesztési feladatok és ismeretek	<ul style="list-style-type: none"> – Kérdések a világról <ul style="list-style-type: none"> • A környező világ megismerésének lehetőségei • A hitbeli, és az erkölcsi tartalmú ítéletek értelmezése • A lelkiismeret működésének jelei, erkölcsi értékek a mindennapokban: a tisztelet, a becsületesség, a mértéktartás, a felelősség, az akaraterő, az önbecsülés erényei 	

	<ul style="list-style-type: none"> – Vallás <ul style="list-style-type: none"> • A zsidó-keresztény kultúrkör teremtéstörténete, és világképe • Alapvető egyházi ünnepkörök és a hozzájuk kapcsolódó vallási szokások, események: a karácsonyi, a húsvéti és pünkösdünnepkör (például halál, az élet és az újjászületés értelmezése a keresztény vallásokban, ünnepek a zsidó vallásban) • Személyes meggyőződés és hit jelentése • Az azonos hittel rendelkezők közössége – Értékek a vallási történetekben <ul style="list-style-type: none"> • A hit, a vallás által közvetített alapvető emberi értékek értelmezése (önzetlenség, igazságosság, megbocsátás, jótekingodás), az életünket vezérlő arany szabályok, példázatok megismerése (a tékozló fiú története, a magvető példázata, a talentumokról szóló példabeszéd) • A vallási történetekben gyökerező erkölcsi értékek és tanítás megfogalmazása
Fogalmak	érték, önzetlenség, mértékletesség, igazságosság, megbocsátás, lelkiismeret, világkép, Isten, élet, halál

A továbbhaladás feltétele a 4. évfolyam végén a tanórákon való részvétel.